

Kako se pripraviti na prihod prvošolcev (generacije 2021/2022)?

Izkušnje z zaprtjem šol v času od marca 2020 do aprila 2021 so pokazale, da je vzgojno-izobraževalne cilje s poukom na daljavo še posebej zahtevno realizirati pri mlajših učencih (zlasti s prvošolci). Vzrok za to so razvijajoče se zmožnosti otrok, neusvojenost rutin, nesamostojnost pri rabi digitalne tehnologije. Pouk na daljavo še posebej pri prvošolcih poseže v proces usvajanja organizacijskih in učnih rutin, ki so nujne za učinkovito učenje, v razvijajoči se proces socializacije, sprejemanje socialnih pravil ter sprejemanje odgovornosti. Na področju učnih metod in oblik dela na daljavo z mlajšimi učenci je opaziti velik izpad dela s

konkretnim materialom, gibanja in igre, kar posledično pomeni možnosti za izgradnjo napačnega razumevanja in izgradnje konceptov. Primanjkljaji na teh področjih v nadaljevanju šolanja odločilno vplivajo na učenje in poučevanje. V času zaprtja šol se je ponovno odprlo vprašanje pomena prehoda med vrtcem in šolo in razmišljanje o odlogih šolanja s strani staršev zaradi zaprtja vrtcev v tekočem šolskem letu. Na seminarjih o prehodu iz vrtca v šolo se je tako pojavilo vprašanje: **kako se ob vseh teh opažanjih in ugotovitvah pripraviti na generacijo prvošolcev, ki vstopijo v šolo s šolskim letom 2021/2022?**

OPAŽANJA IZ VRTCEV

Vzgojiteljice v vrtcih na strokovnih srečanjih poročajo, da so jih otroci, kljub številnim strahovom o tem, kako bo, ko se bodo otroci po predolgem zaprtju spet vrnil v prostore vrtcev, presenetili s tem, da so hitro spet usvojili rutino, se vključili v dejavnosti, si želeli in vzpostavljali stike z drugimi vrstniki v skupini. Ta »prilagodljivost« se je bolj odražala v drugi starostni skupini, pri mlajših pa je bilo treba spet nekaj časa nameniti uvajanju (zaznati je bilo več joka, več negotovosti, tudi nemira med otroki). Vzgojiteljice poročajo, da je pri nekaterih otrocih zaradi odsotnosti rutine, ki so jo otroci pred zaprtjem že obvladovali, prisotne veliko več zmedenosti, raztresenosti. Opaziti je bilo vznemirjenost in navdušenje nad ponovnim stikom z vrstniki, ki je bilo prisotno prve dni in se je kmalu prevesilo v večjo čustveno občutljivost. Vzgojiteljice poročajo, da je bilo več stisk opaziti pri otrocih, ki so bili doma s starši in so edinci – ti so potrebovali več časa, da se vključijo v delo v vrtcu, pri otrocih iz priseljenskih družin so vzgojiteljice opazile upad poznavanja slovenskega besedišča¹. Vzgojiteljice in vzgojitelji posebno pozornost v tem letu posvečajo opažanju prikritih stisk otrok, retrofleksijam in vedenju otrok v skupini.

Opažanja vzgojiteljic in vzgojiteljev iz vrtcev so lahko pomembne vir podatkov o tem, kako se v šoli pripraviti na prvošolce v naslednjem šolskem letu. V nadaljevanju bomo skozi različne vidike prehoda iz vrtca v šolo prepoznali ključne vidike priprave in izvajanja učinkovitega prehoda in uvajanja učencev v prvi razred. Dejavnosti za mehkejši prehod bomo opredelili na štirih področjih glede na osebe, ki so v dejavnost vključene, in glede na čas, v katerem se dejavnost izvaja. Preglednica 1 prikazuje zbirnik dejavnosti (prirejeno po Malešević, T., Novak, N., 2021).

Navedene dejavnosti kažejo, da vstop v šolo ni stvar »enega dne, trenutka«, pač pa proces, ki traja skoraj leto dni v vrtcu in traja še nekaj mesecev po tem, ko je otrok že v šoli. Ko prvošolce sprejemamo v šolo in ko že vstopijo v šolo, pa naj se strokovni aktiv v šolah usmerijo v temeljne pristope za zagotavljanje pedagoške, profesionalne in razvojne kontinuitete.

Kaj lahko postori strokovni aktiv za načrtovanje dela v prvem razredu?

Že v tekočem šolskem letu načrtujemo, kako bomo pridobili relevantne in strokovno utemeljene informacije o učencih, ki prihajajo v prvi razred. Informacije lahko pridobimo od šolske svetovalne službe, saj je le-te pridobila ob vpisu otroka v šolo. Poskrbimo za analizo zagotavljanja profesionalne, razvojne in pedagoške kontinuitete, pri čemer

1 Refleksije vzgojiteljic sta za potrebe tega prispevka posredovali svetovalki ZRSS, dr. Petra Štirn Janota in mag. Helena Klobasa.

Preglednica 1: Dejavnosti za mehkejši prehod otrok iz vrtca v šolo

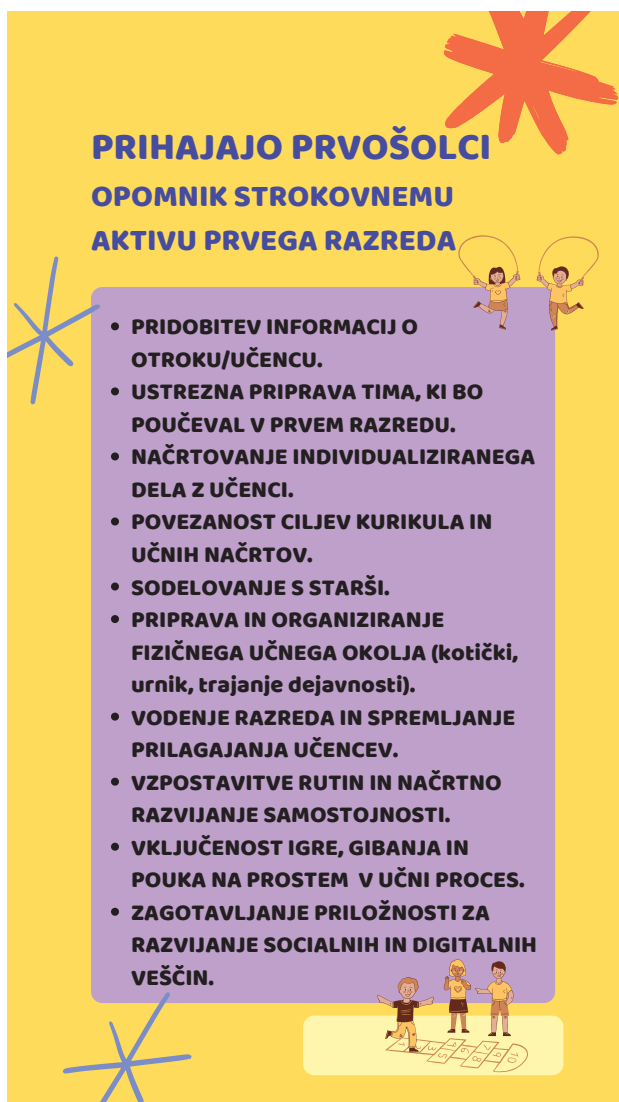
DEJAVNOSTI S SKUPINAMI OTROK V VRTCU	DEJAVNOSTI S SKUPINAMI STARŠEV PRED VSTOPOM V ŠOLO
- Seznani se s fizičnim prostorom šole – ogledi šole (tudi zunanosti, igrišča, učilnic). - Srečati z osebami, ki delajo na šoli: pošiljanje pisem ali likovnih izdelkov v šolo; skupni športni dnevi in drugi dnevi dejavnosti, proslave. - Seznani se s šolskimi dejavnostmi: ✓ <i>Opazovati pouk in se pogovarjati z otroki o tem.</i> ✓ <i>V vrtcu v okviru tematskega sklopa ŠOLA organizirati dejavnosti npr. v igralnico postavimo šolsko torbo, ki spodbudi otroke k razmišljanju, spraševanju in ustvarjalnim odgovorom, podoživljanju pričakovanj do šole ...</i> ✓ <i>Zgodba podajanka iz vrtca v šolo in nazaj.</i> ✓ <i>Skupna igra otrok iz vrtca in trenutnih prvošolcev in uvedba t. i. tutorstva (pari prvošolca in otroka iz vrtca).</i> Za otroke iz 1. razreda pa so te aktivnosti spodbudne z vidika njihove samopodobe, samozavesti.	- Predstavitve in promocija krajših programov in obiskovanje vrtca otrok, ki do zdaj niso bili vključeni v vrtec. - Vzgojiteljice pričnejo s sistematičnim formativnim spremljanjem otrok leto pred vstopom v šolo in večkrat govorijo s posameznim starši o otrokovem napredku. Omogočiti staršem pogovor o njihovih dilemah njihovih strahov glede otrokove pripravljenosti na šolo z relevantnimi in strokovnimi informacijami. - Na roditeljskih sestankih v organizaciji vrtca in šole predstavljati način dela v 1. razredu – lahko tudi na daljavo. Pri tem poudariti individualizacijo v prvem razredu, delo po koticah, pomen dveh strokovnih delavcev in igre. - Vpis otroka v 1. razred naj bo prijetna izkušnja za otroka in starša ter priložnost za stik in pogovor o otroku in starševskih dilemah (npr. ob risbi otroka). - Staršem omogočiti soočenje z miti o tem, kaj je šola, da šola krajša brezskrbno otroštvo oz. da otrokom vzame eno leto igre. - Staršem prikazati pomen optimalnega časa za otrokovo učenje in s tem všolanje med 5. in 7. letom. - Strokovna podpora staršem pri ustvarjanju pravih pričakovanj in razbremenitev glede strahov: samostojnost otroka, sodelovanje z vrstniki, skrb zase (higiena), oblačenje.
DEJAVNOSTI ZA POSAMEZNE OTROKE IN NJIHOVE STARŠE	DEJAVNOSTI ZA POVEZOVANJE STROKOVNIH DELAV-CEV VRTCEV IN ŠOL
- Premislek o zgodnjem všolanju otroka. - Ugotavljanje pripravljenosti – poročilo vrtca o otroku, odločba OPP ... - Kadar starši napovedo, da imajo pomisleke glede otrokove pripravljenosti, se v pogovor lahko pridruži strokovna delavka 1. razreda (poudarimo tri vidike pripravljenosti na šolo, in sicer otrokovih potreb po kompetentnosti, samostojnosti in pripadnosti). - Koordinacija morebitne vrnitve otroka v vrtec potem, ko je otrok že obiskoval 1. razred (do konca decembra). - Spremljanje posameznega učenca s pomočjo pripomočka za zapis izvedenih dejavnosti in spremljanje otroka na posameznem področju dejavnosti kurikula za vrtce za uspešen prehod v šolo (Vir: Cotič Pajtner, J., Zore, N. 2018).	- Skupno izobraževanje za strokovne delavce v vrtcih in šolah. - Vzgojiteljica iz vrtca v 1. razred prehaja kot 2. strokovna delavka z isto generacijo otrok in se potem vrne v vrtec (36. člen Kolektivna pogodba za dejavnost vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji). - Seznanevanje in razprava strokovnih delavcev v šoli o izhodiščih Kurikula za vrtce in strokovnih delavcev v vrtcih z učnimi načrti osnovne šole.

presojamo, ali in kako bomo zagotavljali:

- ✓ pridobitev informacij o učencih, ki prihajajo v prvi razred (informacije lahko pridobimo od šolske svetovalne službe, v večji meri od staršev otroka, ki nam lahko pokažejo tudi njegov portfolio, in tudi iz neposrednih stikov z otrokom);
- ✓ učno okolje s kadri (učitelji, vzgojitelji), ki poznajo razvojne značilnosti učencev in načela zgodnjega učenja (tako zgodnjega kot šolskega – formalnega);
- ✓ načrtovanje individualiziranih dejavnosti in pristopov, izhajajoč iz predznanja posameznega učenca (tudi medpredmetnost);

- ✓ zadostno količino proste in didaktične igre, gibanja ter pouka na prostem;
- ✓ spremljanje otroka na prehodu, njegove prilagojenosti in napredka posameznega učenca;
- ✓ zadostne spodbude za razvijanje socialnih veščin učencev;
- ✓ prilagojenost učnega prostora (kotički, organizacija prostora) in časa (urnik in trajanje učne ure);
- ✓ povezavo ciljev kurikula in učnih načrtov;
- ✓ sistematično učenje digitalnih veščin učencev (tudi za lažje prehajanje na pouk na daljavo);

- ✓ postopno razvijanje samostojnosti na osnovi že usvojenih in novih rutin učencev (npr. rutina tedna, meseca);
- ✓ vzdrževanje motiviranosti, pripravljenosti za učenje ter radovednosti učencev;
- ✓ učinkovito sodelovanje s starši.

Slika 1: Opomnik strokovnemu aktivu prvega razreda.

V letnem delovnem načrtu šole je priporočljivo načrtovati dejavnosti za zagotavljanje mehkega prehoda med vrtcem in šolo, in sicer za dve generaciji prvošolcev – tisto, ki prihaja v tem letu, in obenem za generacijo prvošolcev, ki prihaja v naslednjem šolskem letu, saj se tako lahko načrtno pripravimo na sprejem prvošolcev in delo z njimi in obenem podpremo starše, ki bodo v tekočem šolskem letu šele vpisovali učence v šolo. Slika 1 predstavlja opomnik aktivu strokovnih delavcev prvega razreda, ki naj v načrtu dela strokovnega aktiva premisli

vse navedene vidike dela v prvem razredu. Na sestankih strokovnega aktiva naj bodo te teme obravnavane tako s teoretičnega kot organizacijskega vidika, predvsem pa izhodišče za spremljanje prilagajanja šole potrebam učencev.

Z vidika pedagoško didaktičnih pristopov naj strokovne delavce prvega razreda vodijo učinkovite strategije, ki postavljajo okvirje dobre poučevalne prakse prvega razreda oz. celotnega 1. vzgojno-izobraževalnega obdobja. Slika 2 prikazuje izhodišča izvajanja učinkovite pedagoške prakse v prvem razredu, ki naj vključuje:

- vključenost učencev v oblikovanje rutin in pravil;
- vključenost učencev v načrtovanje učenja, zagotavljanje dobrega počutja ob ustrezno zahtevnih izzivih;
- povezovanje predmetov, znanj in veščin;
- spodbujanje sodelovanja med učenci in pripadnosti razredu;
- spremljanje napredka in odzivov;
- skrb za jezikovno bogato učno okolje.

»Za razvoj otrokovih akademskih predspretnosti in zmožnosti je ključnega pomena formalno poučevanje in učenje in ne le morebitno čakanje, češ da bo otrok bolj pripravljen za šolo, ker bo eno leto starejši.« (Marjanovič Umek, L., 2016).

Vsaka generacija prvošolcev se razlikuje od druge

Vsaka generacija prvošolcev se razlikuje od druge. Prihajajoča generacija prvošolcev bo drugačna od dosedanjih iz še enega dodatnega razloga: zaradi epidemije – in to bo treba vzeti kot izhodišče pri sprejemanju odločitev o pedagoško-didaktičnih pristopih. Predvidevamo lahko, da se bo prihajajoča generacija prvošolcev razlikovala v upoštevanju dogovorov, vrstnega reda, poslušanju navodil, sodelovanja med učenci.

Če predvidevamo oz. ugotovimo, da bodo primanjkljaji na področju usvojenih rutin in socializacije, postavimo ta dva vidika kot prioriteta.

Na področju rutin se usmerimo na vzpostavljanje:

- **dnevne rutine** (odhod in prihod v šolo, oblačenje, hranjenje, toaleta, shranjevanje in uporaba potrebščin, prehodi med dejavnostmi v razredu – npr. med kotički);
- **individualizacijo navodil pri rutinah** za otroke, ki potrebujejo drugačen pristop pri menjavi dejavnosti

Slika 2: Okvir dobre poučevalne prakse v prvem razredu.

in potrebbčin, poslušanju navodil in upoštevanju vzpostavljenih dogovorov;

- **razrednih pravil** (pikogrami za situacije, ki so povezane z delovanjem skupine in vključevanjem vseh, kot npr. postavljanje v vrsto, delo dežurnega učenca, informiranje staršev – kako in kje otroci prenašajo sporočila o domači nalogi, obvestila).

Na področju socializacije se usmerimo v vključitev vseh učencev in spodbuditev dobrih odnosov, in sicer tako, da skušamo:

- **opazovati** učence v spontanah in sproščenih dejavnostih v učilnici in na prostem, npr. v prosti igri;
- **opazovati in prepoznati učence**, ki prevzamejo vlogo vodje in prepoznati tiste, ki se ne vključujejo v skupino ali so pri tem zadržani;
- **izdelati načrt aktivacije** in vključitve v skupino za vse učence (možnost spoznavanja posameznega otroka z vidika močnih in šibkih področij je lahko portfolio otroka, ki ga je otrok prinesel iz vrtca);
- načrtno **razvijanje pripadnosti oddelku** pri učencih (npr. »Mi smo 1. a razred in v 1. a razredu so Matija, ki ve veliko o dinosavrih, Špela, ki dobro pripoveduje pravljice, Nika, ki že piše, Luka, ki igra harmoniko ... «);
- iskanje priložnosti za **povezovanje med učenci v različnih aktivnostih** (dnevi dejavnosti, minute za zdravje, obiski staršev in povezovanje z družinami).

Viri in literatura

Bregant, T. (2014). Kdaj je otrok zrel za šolanje?. *Didakta*, XXIV (171), str. 28–31.

Hattie, J. (2021). *Visible Learning Effect Sizes When Schools Are Closed: What Matters and What Does Not*. Pridobljeno 10. 3. 2021 s <https://opsoa.org/application/files/2215/8689/0389/Influences-during-Corona-JH-article.pdf>.

Kolektivna pogodba za dejavnost vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji (1994). PIS – pravno informacijski sistem. Pridobljeno 25. 3. 2021 s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=KOLP19>.

Kurikulum za vrtce (1999). Pridobljeno 25. 2. 2021 s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Sektor-za-predskolsko-vzgojo/Programi/Kurikulum-za-vrtce.pdf>.

Malešević, T., Novak, N. (2021). *Prehod iz vrtca v šolo*. Delovno gradivo srečanj z ravnatelji. [Elektronski vir].

Marjanovič Umek, L. (2010). Poimovanje otroka v sociokulturni teoriji Vygotskega – spremna študija. V L. Marjanovič Umek, S. Gaber (ur.), *Govor in mišljenje* (str. 373–400). Ljubljana: Pedagoška fakulteta Ljubljana.

Marjanovič Umek, L. (2016). *Prehod iz vrtca v šolo – pripravljenost otrok za vstop v šolo*. Šolsko svetovalno delo, 20 (3-4), str. 4–12. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Novak, L. (2016). *Šola prilagojena šestletnikom ali šestletniki prilagojeni šoli?*. Šolsko svetovalno delo, 20 (3-4), str. 37–46. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Pajntar Cotič, J., Zore, N. (2018). *Priporočila za uspešen prehod otrok iz vrtca šolo*. Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 10. 3. 2021 s https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/priporocila-za-vrtce_prehod_9-julij-2018.pdf.

Štirn Janota, P., Klobasa, H. (2021). *Zapis opažanj vzgojiteljev po ponovnem odprtju vrtcev v letu 2021*. Interno gradivo.

Vidmar, M. (2016). *Prehod iz vrtca v šolo – pogledi in izzivi*. Šolsko svetovalno delo, 20 (3-4), str. 13–23. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.